

Tema
FINLAND

Inspiration och
goda exempel från
Hela Norden ska leva

Hela Norden
ska leva

Finland har formeln

I finska Pedersöre har de hittat ett sätt att arbeta med projekt som fungerar. Kommunen växer, idéer förverkligas och människor utvecklas. Ungdomar flyttar tillbaka efter universitetsstudierna och använder sina expertkunskaper lokalt.

Istället för att satsa på centrum, fokuserar kommunen på sina 19 byar. Servicen är kvar och massor av projekt drivs lokalt. Inte för att det passar EU eller finska staten – utan för att det passar befolkningen. Ledordet är nämligen att det är idéerna som de själva tror på som ska utvecklas. Naturligtvis skapar det synsättet goda självbilder, bra självförtroende – och jobb.

Sten-Inge Videhult och Inez Abrahamzon fick inspiration och många skratt i Pedersöre

Men det är samsyn och samverkan som gjort Pedersöres banbrytande utvecklingstrend möjlig. Kloka politiska beslut och att handlingskraftiga tjänstemän och kvinnor arbetar metodiskt och praktiskt med det. Varje dag. Och byråkratin får inte större utrymme än den förtjänar. Det är unikt!

I Pedersöre stämmer talesättet ”bättre lyss till den sträng som brast än att aldrig spänna en båge”. Här är det viktigare att våga än att alltid lyckas. Klokt och mycket modigt. För den formeln gäller alltid när målet är att växa och utvecklas.

Inez Abrahamzon
Ordförande Hela Norden ska leva

Aktion Österbotten – Leader Vision 2013 :
Livskraftiga byar med ett brett serviceutbud
och kreativa unga företagare.

” Det är inte EU:s eller Finlands officiella syn på utveckling som är det viktiga, utan det vi tror på själva.”

Den lokala utvecklingsstrategin bygger på de behov, önskemål och prioriteringar som byar, föreningar, företag och kommuner vill ha. Aktion Österbotten bidrar med sina erfarenheter av landsbygdsutveckling.

Aktion Österbotten vill:

- Underlätta för invånarna att bevara och skapa nya arbetstillfällen.
- Fokusera på att skapa attraktiva livsmiljöer, aktiva företagare och sysselsättning på landsbygden.
- Arbetar för innovativ landsbygdsutveckling, lokalt och regionalt, med målet att skapa ekologisk, social och ekonomisk hållbar utveckling.

Projekt Byaplan – framtidens redskap

För att ta fasta på bybornas egna framtidsplaner och engagemang genomför Pedersöre kommun och Aktion Österbotten ett projekt tillsammans. Målet är att samordna och sammanställa byarnas utvecklingsidéer.

– Det är byborna som bäst vet vilka möjligheter som finns och vilka behov som behöver lösas för att skapa bra gemenskap och positiv atmosfär, säger projektledaren Isabella Lund, som flyttat hem efter tre års studier om samhällsriktad landsbygdsutveckling vid SLU, i Uppsala. Arbetet inleddes med att en stor enkät skickades ut till alla hushåll för att ta in ett brett underlag till byaplanerna som ska bli framtida rättesnören för politiker, beslutsfattare och tjänstemän.

– Mitt motto är att levande byar uppstår om människorna själva är fulla av liv. Det är de som kan skapa verksamhet och företag. Så låt oss ta vara på engagemanget nerifrån, från gräsrotterna, säger Isabella Lund.

Kreativt miljötänkande gav internationell företagsidé

Det började med ett husköp i stort renoveringsbehov för småbarnsfamiljen Lund.

Sedan kom hemsidan, webbutiken och bloggen som väckte ett så stort intresse att de även bestämde sig för att öppna butik på plats.

– Vår idé var att skapa en motvikt till dagens hetsiga konsumtionssamhälle. Jag och min man ville lyfta fram finessen med återanvändning för att skapa harmoniska miljöer med karaktär, berättar Aja Lund.

Återanvändning, bra för miljön och affärerna

Att butiken i det närmaste finns mitt ute i skogen, spelar ingen roll. För kunderna kommer. Bilderna och inredningsidéerna på webben gör att de vill uppleva blandningen av nya, antika och handgjorda ting även på riktigt.

– Vi återanvänder verkligen det gamla i de inredningsmiljöer som vi skapar och är kreativa med färger, snickerier och former.

Och under tiden som det egna huset renoveras, diskuteras arbetet på bloggen. Saker köps in och det som inte längre behövs säljs ut via internet. Kunderna, många även utanför landets gränser, följer familjens projekt via hemsida och blogg. Via nätet kan de, förutom att handla, även ställa frågor och diskutera inredning och byggande med Aja och Christian Lund.

Aja och Christian Lund fick 2012 årets företagspris av juniorhandelskammaren för att de lyckats etablera en unik verksamhet som följer trenden i dagens samhälle.

”Företagets arbetsmiljö på landsbygden är unik och de har lyckats kombinera sitt privatliv och yrkesliv på ett magnifikt sätt. Deras verksamhet visar att man med ett genuint intresse samt med hög yrkeskompetens kan lyckas.”

Aja Lund säljer både inredningsdetaljer och idéer i sin butik

Talko – blev Signegårdens räddning

Den gamla bondgården med anor från mitten av 1700-talet var mycket förfallen när Över- Nederlappfors byaråd tog över den i slutet på 1990-talet.

Men med ideellt arbete, talko och projektmedel, har gården renoverats i omgångar. Och många av de mest aktiva är pensionärer.

Huset är en viktig kulturbärare i bygden. Här bodde händig ”Nysto Jock” en tunnmakare, affärsman och smed som

tillverkat över hundra utsirade lodbösor av hög kvalitet, varav en finns kvar på gården. Och här fanns nytänk, som när husets andra våning 1870 blev inrett i amerikansk stil. På gården fanns också bygdens butik under ett trettiotal år i början av 1900-talet. Det var också här

som grabben Harald Storbäck växte upp. Som vuxen blev han utnämnd till Mannhermsriddare och kommunen reste 2002 en sten till hans ära ute på gården. Byborna har gemensamt rustat och renoverat för att kunna ta emot gäster. Projektmedlen har motfinansierats med frivilligt arbete. Besökarna fick både ta del av historier och erfarenheter samt föreningens goda laxsoppa och hembakt till både mat och kaffe.

Ideellt arbete som växlas upp med projektmedel gav Signegården nytt liv

Projekt är till för människors utveckling!

Ryktet om de framgångsrika byarna i finska kommunen Pedersöre lockade eldsjälar, projektledare, företagare, tjänstemän och förtroendevalda att ta bussen till andra sidan Kvarken för att med egna ögon ta reda på hur det gått till. Hur kunde en liten kommun skapa inflyttning till bygderna, behålla små skolor och dessutom driva en massa projekt, utan att drunkna i byråkrati?

Efter några timmars sömn i stockstugorna ute på Solhaga fritidsområde, mitt i spenaten på finska västkusten alldeles intill Esse å, var det dags för ett besök hos Gun Snårbacka. Frissan som efter 40 år i branschen helt sonika bestämt sig för att utöka verksamheten genom att bygga om ladugården till lokaler för servering, kurser och konferenser.

Hårresande företagsidé

– Jag har kvar salongen, men nu gör vi också massor med evenemang på gården som sumobrottning, vikingafester och bröllop med övernattnin på loftet. På så vis kunde min dotter flytta hem och få jobb.

Gun Snårbacka fick bra och snabb stöttning av kommunens projektsekreterare,

Katharine ”Katta” Svenfelt och menar att utan den hade många av idéerna kanske runnit ut i sanden. En entreprenör vill förverkliga idéer, inte administrera dem.

Håller i hatten

Katta Svenfelt skrattar gott och fyller i.

– Stundtals har jag fått hålla i hatten och verkligen funderat på hur i hela friden jag

” Man får känslan att kommunen genomför aktiv landsbygdsutveckling på ett helt naturligt sätt”

Yngve Johansson, företagare
Råneälvdal utveckling AB

Gun Snårbacka byggde om ladugården, det gav dottern jobb.

Vackert och gott i nya ladugården

ska kunna hjälpa till med att ”projektifiera” alla bra tankar. Det har i sanningens namn också hänt att vissa projekt varit så i gränslandet att jag hållit andan också. Men eftersom Leaderprogrammet ”Aktion Österbotten” satt idéförverkligande högt på agendan så finns många öppningar. Direktiven slår fast att satsningar ska göras både på livskraftiga byar och företagsamma företagare. Som stöd för utvecklingen i området finns även Jesper Wikström som jobbar halvtid som byaombud och halvtid som Leader-rådgivare. Han lyfter gärna fram några framgångsfaktorer som skiljer dem från många andra.

Snabb handläggning

– Vi jobbar mycket med fältarbete. Det märks direkt när man varit ute för då ringer folk upp oss för att börja tugga sina idéer.

De coachar och verkar på mikronivå och det ger resultat. I Pedersöre och Närpes område har ungefär 160 projekt beviljats. Handläggningen är snabb eftersom det också finns en positiv konkurrens mellan institutionerna.

– Alla vill visa att de är effektiva. Så om projektansökningarna bara är rätt ifyllda, kan man få besked inom ett par veckor. Detsamma gäller faktiskt för rekvisitioner.

Behoven först

Förutom att Leaderprojekten ska stärka byar och företagare finns även tydlig styrning om att de ska stärka kvinnor, ungdomar och eldsjälarna i alla led. Och det ligger väl i fas med Pedersöres utvecklingsstrategi för området som slår fast att kommunen ska erbjuda bra basservice och ett rikt kulturutbud samt många boendialternativ i naturnära miljöer. Dessutom ska alla 19 byar hållas livskraftiga genom en aktiv näringspolitik som gör att jobben stannar, nybildas och utvecklas lokalt. Samverkan över alla gränser är metoden.

– Vi försöker titta på behoven först och tror inte på det storskaliga. Men det vi har som största tillgång är många innovativa tjänstemän vars uppgift är att försöka lösa upp knutarna, säger före detta kommunalrådet Mikael Sandås.

Katta Svenfelt samordnar kommunens projekt och fångar upp lokala idéer.

”Här ser man var och en, varje individ, det och att de verkligen satsar på skolorna tror jag är några av de viktiga delarna i deras framgångsmodell”

Marianne Björn,
företagare, Långtjärn

Anpassa utbildningarna

Ett råd som han vill ge andra politiker är att ha nära kontakt med företagarna, tänka lite långsiktigt och anpassa utbildningarna till lokala behov.

– Om ungdomarna kan utbilda sig här och sedan få jobb, så stannar de kvar. Något som storligen imponerar på de tillresta är hur tätt det är mellan byskolorna i Pedersöre. I vissa fall handlar det om mindre än en halvmil mellan de 14 skolor som finns i kommunen. Men det som är bra för byn, servicen, befolkningen och företagarna är också bra för utvecklingen i kommunen.

Människor ska växa

I Pedersöre är det självklart att följa riktlinjerna samt stimulera och prioritera projektverksamhet och brett samarbete. Det är därför kommunen har en egen projektsekreterare.

– Jag tror faktiskt att våra framgångar beror på att vi sätter in projekten i sina rätta sammanhang. För de är först och främst till för att människor ska växa, avslutar Katta Svenfelt.

”Vi tror inte på det storskaliga”

Mikael Sandås
politiker, Pedersöre

Fagerbacka Fäbodställe

På Fagerbacka fäbodställe fanns på 1800-talet uppemot 90 kor och 9 bönder brukade jorden.

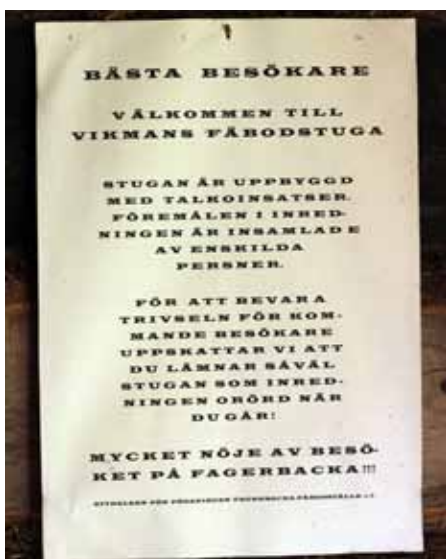
Gården är unik i så motto att miljön kunnat återskapas i stort sett till sitt ursprung, tack vare en fotografers besök i början på 1900-talet. Bilderna fanns kvar och låg till grund för arbetet.

Under vår, sommar och höst är Fagerbacka fäbodställe ett populärt besöksmål för turister men även för skolor och föreningar. På gården går människor omkring med tidstypiska kläder och

utför några av de sysslor som pågick när förra seklet var ungt. Här hålls även sommarfester och äventyrsdagar.

Idag bjuds på kaffe och kakor och strax utanför står smeden Kaj Wiström med

sin ässja. Själv smider han förutom bruksföremål även konstsmide. Dessutom brukar han åka ut och låta sällskap pröva på konsten att forma järn med hjälp av eld, hammare och städ.

Man smider medans järnet är varmt

Gränslöst för sång och musik

- Just nu utbildar vi nya DJ:s. Det finns ett skriande behov av yngre förmågor i den genren, säger Dennis Rönngård som leder projektet som satsar på ungdomar och musik.

Förutom kurser och utbildningar med musik som tema i olika former, anordnas olika event med syfte att lyfta fram lokala talanger. Och det har varit framgångsrikt. Flera ungdomar har lockats att delta i olika typer av arrangemang, som den egna talangtävlingen "Talent 2011". Några har lyckats så bra att det nu både är skivor och konserter på gång. - Vi har också en Gränslöskör där unga, gamla, utvecklingsstörda och normal-

störda från Pedersöre deltar. Uttrycket normalstörd har de fått från Glada Hudik-teaterns grundare, Pär Johansson, som de inlett ett samarbete med. Under kvällen fick besökarna lyssna på finstämd sång av Malin Kojola, som sjunger i flera orkestrar och dessutom deltog i Finlands uttagning till Eurovisionsschlagerfestivalen. Projektledaren Dennis Rönngård stod för gitarrkompet.

"Tre skolor på fyra kilometers radie, kan det vara ett av svaren på att de har en sådan imponerande byråreelse. Vi drunknar i byråkrati, men här får människorna hjälp och de har ett annat tänk: Det gör inget om det blir fel!"

Sten-Inge Videhult, Seskarö

Utedagar är mer och mer inne

Den unika naturen i och i närheten av ån Esse fick Matthias Kancko att flytta hem efter att han tagit sin magisterexamen i biologi och bli naturföretagare.

Bygden har exklusiva och unika naturupplevelser. Regn och rusk skapar bara nya atmosfärer.

– Förutom fiskar, fåglar och bär finns exempelvis en flodpärlmussla och flera andra sällsynta exotiska arter här. Upplevelseturism blir allt mer populärt och här finns stora möjligheter att erbjuda olika typer av exkursioner till många olika målgrupper.

Via företaget erbjuder han även kurser och tar på sig konsultuppdrag för exempelvis naturinventeringar och miljöplanering.

- Jag trivdes inte i Åbo. För mig var en dag inomhus en förlorad dag och då känns det ganska självklart att flytta hem och starta något där jag kan använda mig av mina kunskaper.

Under de första åren när företaget och kundkretsen byggdes upp, deltidarbeteade Matthias Kanckos även som projektledare med olika typer av naturinventeringar och naturprojekt. Några av dem är bygget av bron över Esse å samt en längre vandringsled. Numera driver han sitt företag på heltid.

Invid Esse å har Matthias Kancko skapat ett center för naturupplevelser.

”Imponerande att se hur allting hänger samman. Här har de organiserat Leader på ett helt nytt sätt och arbetet samordnas med kommunen.”

Sara Karlsson, Leader Polaris

”Att en kommun med 11 000 invånare bara har 10 arbetslösa ungdomar är ingen slump. Och att de satsar på sina byar istället för ett kommuncenter är mycket intressant, likväl som att de har strategisk projektsamordning”

Åse Blombäck,
ordförande Hela Sverige
ska leva i Norrbottens län

Inspirerande fakta från Pedersöre:

- Kommunen har 19 byar men inte något egentligt kommuncentra.
- I strategiplanen lyfts fyra fokusområden: Fungerande service, befolkningstillväxt, tillgång till arbetsplatser och livskraftiga byar.
- Kommunens egna projektsekreterare har överblick och lotsar idéerna vidare till rätt ställe.
- 60, 6 procent av befolkningen är mellan 15-64 år, 25 procent är 0-14 år och 15 procent är 65 år och uppåt.
- Fler och fler vill bo i Pedersöre. 1 jan 2012 bodde 10937 personer i kommunen, befolkningen ökar med ca 100 invånare per år.
- Skatteintäkterna ökar i kommunen, Pedersöres kommunala skuld motsvarade 1339 Euro per invånare, januari 2012.
- I Pedersöre finns 3 äldreboenden med drygt 100 platser samt öppenvård och två dagcenter.
- I kommunen finns 8 daghem med förskoleverksamhet och därtill 4 daghem för mindre barn samt familjedagvård.
- Pedersöre har 14 skolor för åk 1-6 med drygt 1000 elever samt en högstadieskola med drygt 5000 elever och ett gymnasium med nästan 150 elever.
- Kommunen ger extra studiebidrag till elever som studerar vid universitet som fortsätter att vara mantalsskrivna i Pedersöre.

Hela Norden ska leva

I samarbete med

Norrbotten

AKTION POHJANMAA

Hela Norden ska leva

Stortorget 7, 111 29 Stockholm • Telefon 08-24 13 50 • www.helanorden.com • info@helanorden.com

Om Hela Norden ska leva

- Vi stödjer och främjar lokal utveckling i de nordiska länderna med målet att utveckla livskraftiga levnadsförhållanden på landsbygden.
- Vi bevakar bygdeföreningarnas intressen, tar ställning och uttalar oss i gemensamma och för medlemsorganisationerna viktiga frågor.
- Vi ger råd och vägledning genom att anordna konferenser, seminarier samt utbildning och information till våra medlemmar.

Efter detta sverkestadium här lärven en liten...

Härifrån ska här kraftverksbyggen, skogsvärdning, ärenden och vilka omgång varit oöversiktliga för modernerna. Flodströmmen har inte förskräkt sig i Esse å på tvärs är och det börjar bli bränt om man vill räkna manns från utrotning.

Ahtiväijönsä esitöy jököheltinömpöökä raaüks (Ahtiväijönsä norgensjöy), ja 1000 Ahtiväijönsä eli arvöitö 50 000 raaüksä. Vuosinä jököheltinömpöökä on kuitenkin tä erittin vöimäkköös. Jököheltinömpöökällä vuosisuuköitien +ohjöörtö. Vuotaköityöses eliöt erimöisöis tölven ylä löisnä taiter köököis. Tämän köityösväitteen jölkeus köityö pöni sörpöökä, jökä haketan pöi össät tai -öiököös. Raaüksä tölce suköyyp vana 20-vuotöisnä. Seltöörangattöisnä eli raaüksä vöi suuvuttas köököimöis jän, se vöi jöy 200-vuotöisö. Raaüksä on vedöisöhdä karmilla vöitelin löy ja Lämsi-Suomen äli Ahtiväijönsä ja jökän Lapövöitönsä on köille öpöys vedöisöisnä. Könen tittöis köi jököheltinömpöökä pöyty vuotöötöisnä. Tämä tapultas öitö, että jökä vöiväs öisö merkitin löisn tai hertköjövä, pöivöer sörpöököer ja suutölin öislin. Jön sörpöökä ei pöivöerit eröös se alkas köitöisö vöi hertöi. Tämä on meitä vuotöi köitöis pöisö. Ain ylöisnä raaüksä öfööröisnä saattas ölä hertö ja ylöisnä köymenöötöisöisnä erittöisnä hertöi. Heltöörangattöi jöhtö karmän taantöisnä muna eritöis vöimöisöisnä rakentöisöisnä öjököet ja jököpöököet öisv öllert tölöis sörpöököis. Raaüksä ei öle Ahtiväijönsä lö töltyt köymenöis vuotöis, ja nyt alkas öisli köi hertöis pöivöis sörpöökä köitöisnä suköyyp...

Skaldernas stig - Runoilijoiden polku

Författarpäret Hjalmar Krokfors och Viola Renvall flyttade in i detta skulhus när det invigdes 1937 och bodde här till 1944. Hjalmar Krokfors var lärare i Kiisk 1926 - 1944. Äsen i byn betydde mycket för dem och människorna och den omgivande naturen blev en viktig inspirationskälla till många dikter. Gå i deras fotspår i 5 km och stanna upp när författarna talar till dig i naturorterna på informations-tavlorna längs med stigen.

Hjalmar Krokfors
(1904-1981)

Viola Renvall
(1905-1998)

Kirjallajaperikunta Hjalmar Krokfors ja Viola Renvall muutti tähän koulutaloon vuonna 1937, kun talo vihittiin käyttöön, ja he asuivat täällä vuoteen 1944 asti. Hjalmar Krokfors oli Kiiskin kyläkoulun opettaja vuosina 1926–1944. Kylässä vietyt vuodet merkitsivät kirjallajaperikunnalle paljon. Kylän ihmiset ja ympäröivä luonto antoivat inspiraatiota monien runoos. Seuraa kirjallajöiden jöänjörjää 5 km pitkällä polulla ja lue eritöis samella övöistöisöit.

